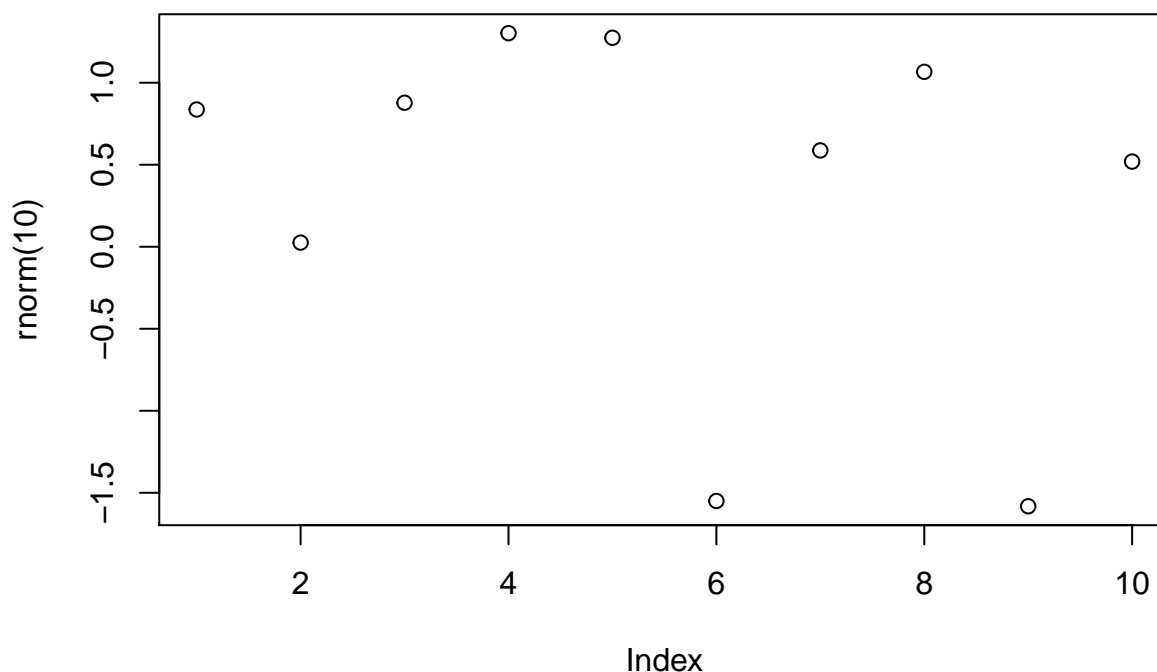

Oratio in Catilinam Prima in Senatu Habita

Proti Catilinovi řeč první

Kdy, ó Catilino, hodláš přestat obtěžovat naší trpělivost? Jak dlouho se nám bude tvoje šílenství vysmívat? Kdy už nastane konec tvé bezuzdé drzosti, naparující se okolo jako nyní? Ani noční stráž, umístěná na Palatinu - ani hlídky rozmístěné ve městě - ani poplach mezi lidem a sjednocení všech řádných mužů - ani přijaté opatření ve shromáždění senátu na tomto tak nejsnadněji bránitelném místě - ani pohledy a vzezření zde přítomných ctihodných na tebe neměly žádný vliv? Necítíš, že jsou tvoje plány prozrazeny? Nevidíš, že tvoje spiknutí je již uvězněno a učiněno bezmocným znalostí, kterou každý zde má? Co jsi dělal minulou noc, co noc před tím - kde jsi byl - kdo tam byl, aby se s tebou setkal - jaký plán jsi tam přijal, myslíš snad, že s tím není kterýkoliv z nás seznámen?

Ostuda věku a jeho principů! Senát si je vědom těchto věcí; konzul je vidí a přesto tento muž žije. Žije! Ano a dokonce přijde do senátu. Účastní se omezování veřejné svobody; sleduje a značí si a poznamenává každého z jedinců mezi námi, aby ho zabil. A my, stateční mužové, kterými jsme, myslíme, že konáme naši povinnost vůči republice tím, že se vyhýbáme jeho zuřivým útokům. Měl bys, ó Catilino, být již před dlouhou dobou veden rozkazem konzula na popravu. Ta zkáza, kterou proti nám chystáš již dlouho, měla již dávno dopadnout na tvoji hlavu.

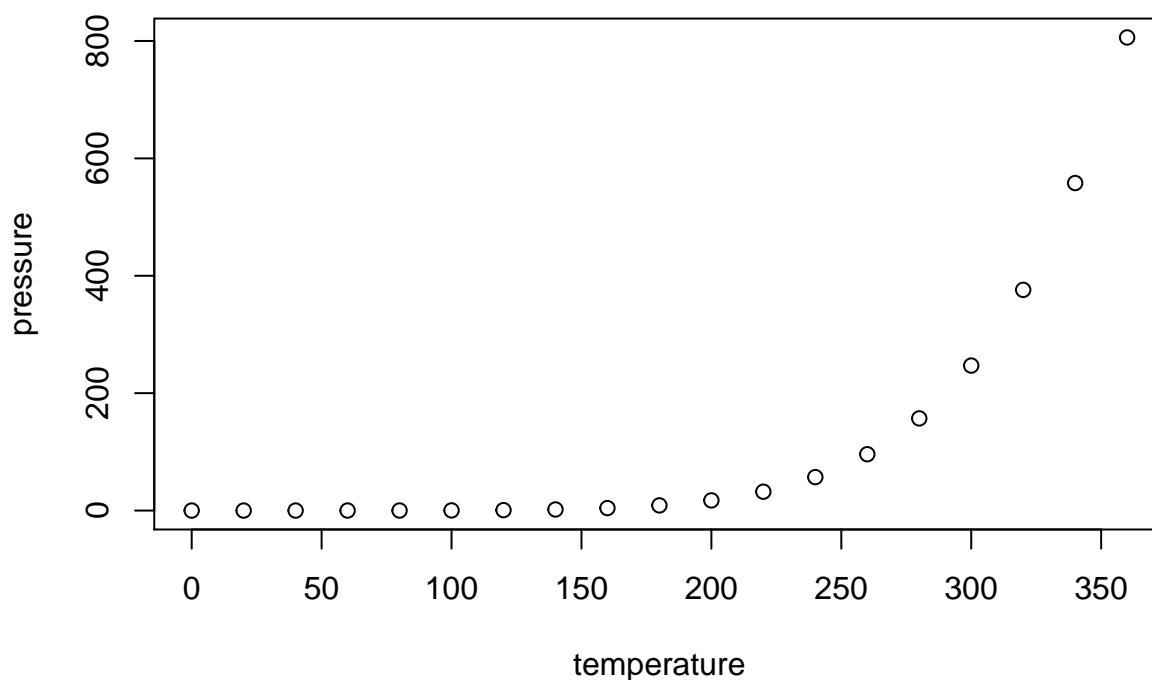

Cože? Cožpak jeden z nejskvělejších mužů, Publius Scipio, Pontifex Maximus, nedal jako soukromý občan usmrtit Tiberia Graccha za jen malé napadení ústavy? A budeme my, kteří jsme konzuly, snášet Catilinu, otevřeně toužícího zničit celý svět ohněm a zabíjením? K tomu uvedu starší příklady, jako když Caius Servilius Ahala vlastní rukou zabil Spuria Maelia, plánujícího revoluci ve státě. Byl - kdysi byl v republice takový zvyk, že stateční

mužové potlačovali zlovolné občany tvrději než nejhoršího nepřítele. Proto máme rozhodnutí senátu, hrozivý a rozhodný dekret proti tobě, ó Catilino; není to chybou moudrosti republiky ani cti senátu. My, my sami, - říkám to otevřeně, - my konzulové zdržujeme plnění své povinnosti.

Senát jednou vydal dekret, aby se konzul Lucius Optimus postaral, aby republika neutrpěla žádnou škodu. Neuběhla ani jedna noc. Na základě pouhého podezření z neodpovídajícího chování byl zabit Caius Gracchus, muž jehož rodina měla tu nejskvělejší pověst po mnoho generací. Byl zabit Marcus Fulvius v hodnosti konzula a všechny jeho děti. Podobným dekretem byla bezpečnost republiky svěřena konzulům Caiu Mariovi a Luciu Valeriovi.

Cožpak se pomsta republiky, cožpak se poprava Lucia Saturnina, tribuna lidu, a Caia Servilia, praetora, neuskutečnila se zpožděním jednoho jediného dne? Ale my jsme po těchto 20 dnů nechávali ostří autority senátu ztupět jak bylo. Protože my máme k dispozici podobný dekret senátu, ale uchováváme jej uzamčený na jeho místě – schovaný, mohu říci, v rukávu; a v souladu s tímto výnosem bys mohl být, ó Catilino, popraven v okamžité. Žiješ, – a žiješ, ne stranou, ale vytrvááš ve své drzosti. Přeji si, ó ctihodní otcové, abych byl milosrdný; nepřeji si vypadat nedbalý uprostřed takového nebezpečí státu; ale sám se teď obviňuji z nedbalosti a trestuhodné nečinnosti.

V Itálii se nachází tábor, u přístupu do Etrurie, který je nepřátelský vůči republice, počet nepřátel vzrůstá každý den a přesto velitele toho tábora, vůdce těchto nepřátel, vidíme uvnitř hradeb – ano, a dokonce v senátu, – plánujícího každý den nějaké vnitřní zranění republiky. Kdybych, ó Catilino, nyní nařídil tvoje uvěznění, tvoji smrt, musel bych se bát méně toho, že by všichni dobří mužové řekli, že jsem jednal pomalu, než že by kterýkoliv z nich potvrdil, že jsem jednal krutě. Ale já neprovedl to, co mělo být provedeno již před dlouhou dobou, mám proto velmi dobrý důvod; nechám tě usmrtit až tehdy, až nebude možné najít jedinou osobu tak bezbožnou, tak opuštěnou, takovou jako jsi ty. Pak to bude provedeno řádně.

Pokud bude žít jen jedna osoba, která se může opovážit tě hájit, budeš ještě žít; ale budeš žít tak jako nyní, obklopen mými mnohými a spolehlivými strážemi, takže nebudeš moci zvednout jediný prst proti republice: mnoho očí a uší tě bude stále pozorovat a střežit, stejně jako činily doposud ačkoliv ty je nepostřehneš. Protože

co zde, ó Catilino, můžeš ještě očekávat, jestliže noc není schopna zakrýt tvoje hanebné schůzky v temnotě a jestliže ani soukromé domy neudrží hlas tvého spiknutí ve svých zdech, – jestliže je všechno pozorováno a odhaleno? Změň názor: věř mi: zapomeň na zabíjení a požár, o kterém přemýšlíš. Jsi obklíčen ze všech stran; všechny plány jsou nám jasnější dne; dovol mi, abych ti je připomněl.

Vzpomínáš si, že 21. října jsem řekl v senátu, že v určitý den, kterým byl 27. říjen, bude tvůj spoluvník a sluha tvé drzosti ve zbrani? A spletl jsem se snad, Catilino, ne pouze v tak důležitém, tak krutém, tak neuvěřitelném faktu, ale i v tom co je mnohem pozoruhodnější, v samotném dni? Řekl jsem také v senátu, že jsi připravil masakr všech urozených na 28. října, kdy mnoho důležitých mužů senátu opustilo Řím ani ne tak pro svoji vlastní záchranu jako pro ověření tvých plánů. Můžeš popřít, že jsi v onen den byl tak obklíčen mými strážemi a mojí pozorností, že jsi nebyl schopen zvednout proti republice jediný prst; když jsi prohlásil, že se spokojíš s útekem zbytku a pozabíjením nás zbývajících?

Copak? Když jsi zajistil, že budeš schopen obsadit prvního listopadu nočním útokem Praeneste, nezjistil jsi že ta kolonie byla opevněna podle mého rozkazu, mojí posádkou, mojí pozorností a péčí? Neuděláš nic, nepřipravíš nic, nebudeš myslet na nic o čem bych nejenže neslyšel ale co bych neviděl a o čem bych neznal každou podrobnost. Poslouchej, když budu mluvit o včerejší noci. Teď uvidíš že já střežím bezpečnost republiky mnohem více, než ty plánuješ její zničení. Říkám, že jsi minulou noc přišel do domu Marca Lecca a že mnoho tvých společníků v téže choromyslnosti a bezbožnosti tam přišlo také. Opovažuješ se to popřít? Proč jsi tak tichý? Dokáží to, jestliže to popřeš, protože zde v senátu vidím některé z mužů, kteří tam byli s tebou.

Ó nesmrtelní bohové, kde na zemi se to nacházíme? V jakém městě to žijeme? Jakou to máme ústavu? Zde jsou, – zde mezi námi, ó ctihodní otcové, v tomto nejsvětějším a nejhrdějším shromáždění celého světa, mužové, kteří zamýšlejí moji smrt a smrt nás všech, a zničení tohoto města a celého světa. Já, konzul, je vidím; ptám se jich na jejich názor na republiku a přesto neútočím ani slovy na ty, kteří by měli být usmrceni mečem. Byl jsi u Leccy tu noc, kdy jsi dělil Itálii na části; určoval jsi, kam má každý jednotlivec jít, koho necháš v Římě, koho vezmeš sebou; rozděloval jsi části města pro založení požárů; prohlásil jsi, že bys hned opustil město a že jediné, co tě zde zdržuje je to, že jsem naživu. Našli se dva římské rytíři, kteří tě měli zbavit této starosti a slíbit, že tutéž noc před úsvitem mne zabijí na lůžku.

To všechno jsem věděl skoro dříve, než schůzka skončila. Opevnil jsem svůj dům a zesílil stráž; odmítl jsem přístup, když přišli, těm, které jsi poslal, aby mne ráno pozdravili a o kterých jsem předem řekl mnoha významným mužům, kteří ke mně v onen čas přišli. Pokračuj tedy. Catilino, jak jsi začal. Opusť město, dokud jsou brány otevřeny; odejdi. Ten tvůj manlijský tábor již dlouho čeká na tebe jako na svého velitele. A odveď sebou všechny své přátele, nebo alespoň tolik, kolik můžeš; Očisti město od své přítomnosti; zbavíš mne velkého strachu až mezi mnou a tebou bude hradba. Mezi námi už nemůžeš být - to nevydržím, to nepovolím a nebudu to snášet.

Všelé díky patří nesmrtelným bohům a samotnému Jupiteru Statoru, nejstaršímu ochránci tohoto města v jehož chrámu jsme, že jsme již tak často unikli tak špinavému, tak strašnému a tak smrtelnému nepříteli republiky. Ale bezpečí celé říše římské nesmí příliš často záviset pouze na jediném člověku. Pokud jsi Catilino osnoval spiknutí proti mně, když jsem byl zvoleným konzulem, bránil jsem se ne veřejnou stráží ale mými vlastními prostředky. Když sis mne přál zabít v příštích konzulských volbách v Partiově táboře, kdy já i tví konkurenti jsme již byli konzuly, odrazil jsem tvůj hanebný pokus s pomocí mých vlastních přátel bez vzbuzování veřejného rozruchu. V krátkosti, pokud jsi útočil na pouze na mě, postavil jsem se ti osobně a to ačkoliv jsem viděl, že mé zničení by bylo spojeno s velkou katastrofou republiky.

Ale nyní otevřeně útočíš na celou republiku. Připravuješ zničení chrámů nesmrtelných bohů, domů ve městech, životů všech obyvatel; v krátkosti celé Itálie. Mezitím, protože se ještě nechci odvážit udělat to, co je nejlepší, a co přísluší mému úřadu a morálce našich předků, udělám to, co je milosrdnější, pokud bereme v úvahu krutost tohoto a prospěšnost pro stát. Protože když nařídím tvoji smrt, zbytek spiklenců stále zůstane v republice; zatímco vypovím-li tě, odejdeš a tvoji společníci, ty bezcenné odpadky republiky, odejdou z města také.

Co je s tebou, Catilino? Váháš udělat to, co ti nařizují a co jsi již dělal na svůj účet? Konzul nařizuje nepříteli, aby opustil město. Ptáš se mne, zda jdeš do vyhnanství? Nenařizují to, ale, pokud chceš ode mna radu, radím ti tak. Neboť co tu zůstává, ó Catilino, co ti může v tomto městě nabídnout nějaké potěšení? Protože v něm již není nikoho, s výjimkou té tvé bandy prostopášných spiklenců, kdo by se tě nebál, – nikoho, kdo by tě nenáviděl. Jaké znamení domácí nízkoosti neulpělo na tvém životě? Jaká zahanbující okolnost ve tvých soukromých záležitostech

tech čeká na tvůj potup? Od jaké bezuzdosti se tvé oči, od jaké krutosti se tvé ruce, od jaké nespravedlnosti se tvé celé tělo kdy odvrátily? Je jediný mladík, kterému jsi nepodal meč k nestydatému zločinu nebo pochodeň nevázané zkaženosti, když jsi ho jednou chytil do pasti svých úkladů?

A co když později smrt tvé předchozí ženy vyprázdnila tvůj dům a připravila jej pro novou nevěstu, nepřidal jsi jenom další neuvěřitelnou zkaženost k této zkaženosti? Ale nechám to být a dobrovolně to nechám pohřbít v tichu, takže se nebude vědět že tak strašný čin v tomto městě existoval a nebyl potrestán. Nechám být krach tvého majetku, které nad tebou, jak víš, visí již příští měsíc; zabývám se věcmi, které se nevztahují k hanbě tvých soukromých neřestí ani k tvým domácím potížím a zvrhlosti, ale které se vztahují k blahu republiky a k životům a bezpečnosti nás všech.

Líbí se ti, ó Catilino, omezení tohoto života a celková atmosféra, když víš, že mezi přítomnými není jediný, kdo by si neuvědomoval, že jsi stál ozbrojen v tomto shromáždění posledního dne toho roku kdy Lepidus a Tullus byli konzuly; že jsi měl ruku připravenou k zabití konzulů a hlavních mužů státu, a že žádný důvod nebo strach na tvé straně nezastavil tvůj zločin a šílenost, jen štěstí republiky? A já už o těchto věcech nebudu dále mluvit, protože jsou známy skoro každému. Jak často jsi se pokoušel zabít mne, jako zvoleného konzula nebo jako skutečného konzula? Kolikrát jsem se vyhnul tvým útokům, mířeným tak, že se zdálo nemožné jim uniknout, pouhým mírným krokem stranou nebo stočením těla? Nepokusíš se o nic, neprovedeš nic, nevymyslíš nic, co bych v pravém okamžiku neodhalil; a stejně se nepřestáváš pokoušet a vymýšlet.

Jak často již ti ta dýka byla vyrvána z rukou? Jak často z nich nějakou náhodou vyklouzla a vypadla? A přesto se bez ní nadále neobejdeš. A já nevím jakým posvátným mystériím je tebou zasvěcena a věnována, že je podle tebe nezbytné ji vrazit do posvátného těla konzula. Ale teď, co je to za život, který vedeš? Protože já k tobě nebudu mluvit jako bych byl zachvácen nenávistí, kterou bych měl cítit, ale lítostí a nic z toho z ohledů k tobě. Před chvílí jsi přišel do senátu s tolika přítomnými členy, kdo z tolika tvých přátel a známých tě pozdravil? Když se podle pamětníků nic podobného nikdy nikomu nestalo, čekáš na slovní urážky, když jsi zahlcen úplným odsouzením ticha? Je snad ničím, že při tvém příchodu byla všechna ta sedadla prázdná? Že všichni ti mužové konzulské hodnosti, kterým jsi často určil smrt, zanechali ty lavice prázdné a holé v okamžiku, kdy jsi dosedl? S jakými pocity si myslíš, že to budeš snášet?

Na mou čest, kdyby se mě mí otroci obávali tak jako se tvoji spoluobčané obávají tebe, myslel bych si, že musím opustit domov. Nemyslíš, že bys měl opustit město? Kdybych já viděl že jsem tak podezírán a pozorován svými spoluobčany třeba i nezaslouženě, raději bych utekl z města než snášel nepřátelské pohledy každého z nich. A ty, který z vědomí zkaženosti, víš, že ta nenávist všech mužů vůči tobě je oprávněná a byla oprávněná po dlouhou dobu, váháš vyhnout se pohledu a přítomnosti těch mužů, jejichž myšleni a smysly urážíš? Kdyby se tě tví rodiče báli a nenáviděli tě a kdybys je nemohl žádným způsobem usmířit, myslím, že bys odešel někam z jejich dohledu. Nyní tě tvoje země, která je společným rodičem nás všech, nenávidí a obává se tě, a myslí si tobě, že v jejím případě připravuješ její vraždu; a ty necítíš ani vůli její autority, ani ohled k jejímu úsudku, ani strach z její síly?